

LIETUVOS RESPUBLIKOS
ŠVIETIMO ĮSTATYMO NR. I-1489 2, 10, 12, 15, 17, 18, 22, 23¹, 23², 24, 26, 27, 30, 31, 35, 36,
37, 38, 39¹, 40, 41, 43, 48, 55, 56, 56⁴, 68 IR 72 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO
PROJEKTO

AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys. Įstatymo projekto tikslai ir uždaviniai.

Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo Nr. I-1489 2, 10, 12, 15, 17, 18, 22, 23¹, 23², 24, 26, 27, 30, 31, 35, 36, 37, 38, 39¹, 40, 41, 43, 48, 55, 56, 56⁴, 68 ir 72 straipsnių pakeitimo įstatymo projektą (toliau – Įstatymo projektas) parengti paskatino šios priežastys:

1.1. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo 43 ir 56 straipsnių keitimą lėmė pasikeitę asmeninių mobiliųjų telefonų ir kitų galinių įrenginių naudojimo („galinio įrenginio“ sąvoka vartojama vadovaujantis Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymo 3 straipsnio 24 dalimi, kuri nustato, kad galinis įrenginys – informacijai priimti ir (arba) perduoti skirtas įrenginys ar jo dalis, kurie tiesiogiai ar netiesiogiai bet kokiomis priemonėmis yra prijungiami prie viešųjų elektroninių ryšių tinklų) įpročiai: ypač išaugusi vaikų ir paauglių priklausomybė nuo informacinių technologijų įrenginių, kurie stipriai apriboja jaunų žmonių socialinį bendravimą ir tampa trukdžiu visaverčiam emociniam ir fiziniam vystymuisi. Šios problemos mastą ir galimus padarinius pastebi mokyklų vadovai ir pedagogai, tėvai, psichologai, mokslininkai, kiti švietimo ekspertai ir ragina imtis priemonių, galinčių sumažinti neigiamą mobiliųjų telefonų naudojimo poveikį vaikų ir paauglių psichinei ir fizinei sveikatai. Lietuva nėra išskirtinė šiuo aspektu, daugelis Europos šalių pastaruoju metu ėmėsi reguliuoti vaikų ir paauglių prie ekranų praleidžiamą laiką, ypač jiems būnant mokykloje. Iš viešai prieinamų informacijos šaltinių¹ ryškėja, kad tam tikros šalys, pvz., Latvija, Prancūzija, Italija, Vengrija, nacionaliniu lygiu įveda griežtesnius ribojamus, o tokios šalys kaip Danija, Švedija, Estija, Jungtinė Karalystė ir Lenkija siūlo rekomendacinio pobūdžio nuostatas, kuriomis siekia didinti jaunų žmonių atsakomybę ir sąmoningumą, bei palieka teisę ugdymo įstaigoms ir jų vadovams nuspręsti dėl asmeninių mobiliųjų telefonų naudojimo taisyklių atsižvelgiant į socialinį kontekstą, tėvų nuomonę ir kitus veiksnius.

Poreikį visiškai ar iš dalies riboti vaikų ir paauglių naudojamą asmeniniais mobiliaisiais telefonais paskatino įvairūs tyrimai, patvirtinantys ryšį tarp prie ekrano praleisto laiko ir psichinės sveikatos prastėjimo:

- J. M. Twenge ir W. K. Campbell (2018) tyrimas atskleidė, kad daugiau nei 7 val. per dieną prie ekranų praleidžiančių 14–17 m. paauglių tikimybė susirgti depresija ar nerimo sutrikimu, kai reikalinga medicininė pagalba ir būtina vartoti medikamentus, padvigubėja, lyginant su tais, kurie prie ekrano praleidžia vidutiniškai 4 val. per dieną, nors jų psichologinė gerovė taip pat tyrėjų vertinama neigiamai².
- G. Lissak (2018) nurodo, kad dėl ilgo sėdėjimo prie ekranų gali išsivystyti įvairių sveikatos sutrikimų, kaip: (a) nutukimas dėl nejudrumo bei netinkamos mitybos; b) miego problemos; c) psichikos sveikatos sutrikimai; d) prastesnis mokymosi užduočių atlikimas; e) depresija ir suicidinis elgesys; f) dėmesio ir aktyvumo problemos; g) funkcinų ligų išsivystymas (nervų, širdies ir kraujagyslių, virškinimo sistemų)³.
- R. Jusienės ir kt. (2022) Lietuvoje atlikto tyrimo išvados patvirtina, kad mokyklinio amžiaus vaikų naudojimosi ekranais turinčiais IT prietaisais trukmė reikšmingai susijusi su mokymosi motyvacija ir pasiekimais. 6–10 metų vaikai, kurie prie ekranų pramogoms buvo daugiau nei 1 val. per dieną, rodo mažesnę norą mokytis, o vaikai, kurie prie ekranų praleidžia 2 val. ir daugiau per dieną, turi mažesnius mokymosi pasiekimus. Paaugliai (11–14 metų) rodo

¹ https://www.lnb.lt/media/public/documents/Analitin%C4%97s_ap%C5%BEvalgos/Z-2025-1_ir_Z-2025-2.pdf.

² <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC6214874/>.

³ <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S001393511830015X?via%3Dihub>.

mažesnę norą mokytis, jei prie ekranų pramogaudami praleidžia 2 val. ir daugiau per dieną, o mažesnius mokymosi pasiekimus – jeigu prie ekranų praleidžia 3 val. ir daugiau per dieną⁴.

Svarbu pastebėti, kad nekontroliuojamas asmeninių mobiliųjų telefonų naudojimas taip pat didina vaikams ir paaugliams žalingo turinio prieinamumą. Remiantis Europos moksleivių sveikatos ir gyvenimo tyrimo⁵ (HBSC, angl. *Health Behaviour in School-aged Children*) beveik pusei Lietuvos moksleivių naudojimas socialiniais tinklais yra tapęs probleminiu, o maždaug 1 iš 8 Lietuvos moksleivių pasižymi didele priklausomybės nuo socialinių tinklų rizika, sietina su įvairiais vaikų manipuliacijos, išnaudojimo ir smurto prieš vaikus atvejais.

Pastebėtas ir perteklinio asmeninių mobiliųjų telefonų naudojimo poveikis mokinių mokymuisi. Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos⁶ (toliau – EBPO) (2024) tyrimas atskleidė, kad 59 proc. mokinių teigia, kad per matematikos pamokas juos blaško naudojami telefonai, planšetės ir nešiojamieji kompiuteriai, todėl įvairios tarptautinės rekomendacijos (EBPO, UNESCO⁷) taip pat ragina šalis nustatyti jų naudojimo taisykles ir naudoti įrenginius tik tais atvejais, kai jie padeda siekti ugdymo tikslų.

Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos žiniomis, daugiau nei pusė Lietuvos švietimo įstaigų jau yra pasirengusios tvarkas, reglamentuojančias asmeninių mobiliųjų telefonų ir kitų galinių įrenginių naudojimą, ir riboja naudojimąsi jais tol, kol mokiniai yra mokykloje. Siekiant išlaikyti švietimo politikos vientisumą, kai sprendimai dėl daugelio tiesiogiai su mokyklos gyvenimu susijusių klausimų sprendžiami tarantis su mokyklos bendruomene, būtina suteikti mokykloms savarankiškumą sprendžiant, kaip konkrečioje mokykloje bus įgyvendinami asmeninių mobiliųjų telefonų ir kitų galinių įrenginių ribojimai. Kartu būtina paraginti tas mokyklas, kurios dar nespėdė šio klausimo, imtis veiksmų ir pradėti kontroliuoti asmeninių mobiliųjų telefonų ir kitų galinių įrenginių naudojimą mokykloje. Papildžius Švietimo įstatymo 43 straipsnio 19 dalį nuostata, įpareigojančia mokyklas parengti asmeninių mobiliųjų telefonų ir kitų galinių įrenginių naudojimą tvarką, ir rengiant dokumentą atsižvelgti į mokyklos tarybos siūlymus, užuot griežtai nustačius vieną tvarką visoms šalies įstaigoms, mokyklose būtų skatinama demokratinė kultūra ir skatinamas bendruomenės dalyvavimas sprendžiant aktualius klausimus.

Kadangi asmeninių mobiliųjų telefonų ir kitų galinių įrenginių naudojimo mokykloje pasekmės siejamos su mokinių savijauta ir sveikata, tikslinga, kad mokyklos naudotųsi dviejų – švietimo, mokslo ir sporto bei sveikatos apsaugos – ministrų patvirtintomis mokinių asmeninių mobiliųjų telefonų ir kitų galinių įrenginių naudojimo ikimokyklinio ugdymo ir bendrojo ugdymo mokykloje rekomendacijomis, kuriose aptariami atvejai, kada asmeninių mobiliųjų telefonų ir kitų galinių įrenginių naudojimas turėtų būti ribojamas, ir pateiktos alternatyvos, kaip mokyklos galėtų tuos ribojimus įgyvendinti. Tuo tikslu siūloma papildyti Švietimo įstatymo 56 straipsnio 2 dalį nauju punktu, kuris įgaliotų švietimo, mokslo ir sporto ministrą kartu su sveikatos apsaugos ministru patvirtinti rekomendacijas dėl mokinių asmeninių mobiliųjų telefonų ir kitų galinių įrenginių naudojimo ikimokyklinio ugdymo ir bendrojo ugdymo mokykloje. Minėtos rekomendacijos pasitarnaus ikimokyklinio ugdymo ir bendrojo ugdymo mokykloms nustatant mokinių asmeninių mobiliųjų telefonų ir kitų galinių įrenginių naudojimo tvarkas, kuriose bus atsižvelgiama į mokyklų specifinį kontekstą, mokinių poreikius ir kitus bendruomenės sutarimus.

1.2. Švietimo įstatymo 24 straipsnio pakeitimą sąlygojo dvejų metų mokyklų patirtis, kai nuo 2023 m. rugsėjo 1 d. įsigaliojo reikalavimas mokiniams, dalyvavusiems nacionaliniuose pasiekimų patikrinimuose arba pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinime ir nepasiekusiems patenkinamo pasiekimų lygmens, sudaryti individualų mokymosi pasiekimų gerinimo planą ir skirti reikalingą mokymosi pagalbą mokymosi netolygumams sumažinti. Atsižvelgiant į tai, kad pasiekimų patikrinimai organizuojami sausio–vasario ir gegužės mėnesiais, o reikalinga pagalba buvo suteikiama jau įgijus pradinį ar pagrindinį išsilavinimą arba baigus pagrindinio ugdymo programos pirmąją dalį, todėl pagalbos teikimas konsultacijų forma buvo organizuojamas kitais mokslo metais

⁴ https://d3b12986-f922-45fa-8fbe-26388f8d7ab6.usrfiles.com/ugd/d3b129_3c547ac0e62e49678b413a750b8bd5b2.pdf.

⁵ <https://hbcs.lt/434-2/>.

⁶ https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2024/05/students-digital-devices-and-success_621829ff/9e4c0624-en.pdf.

⁷ <https://www.unesco.org/en/articles/smartphones-school-only-when-they-clearly-support-learning>.

ir dažniausiai kitoje ugdymo įstaigoje, nes mokiniai, pabaigę programą ar jos dalį, paprastai keičia mokyklą iš pradinės į progimnaziją arba iš progimnazijos į gimnaziją. Tas laikotarpis tam tikrais atvejais išsitiesdavo iki 9 mėnesių, per kurį mokiniai turėjo mokytis naujų temų, o likusioms spragoms ištaisyti dėmesys nebuvo skiriamas. Mokyklos atkreipė dėmesį, kad tokia praktika yra neefektyvi, nes netaisomos mokymosi spragos tik dar labiau gilėja ir trukdo tolesniam mokymuisi ir sudėtingesnių temų, sąvokų ir reiškinių supratimui. Pedagoginėje ir mokslinėje literatūroje nurodoma, kad grįžtamasis ryšys turi būti teikiamas kuo greičiau, nes vėliau jis praranda aktualumą. Mokyklų vadovai, mokytojai taip pat nuolat įvairių susitikimų metu keldavo šį klausimą ir prašė sudaryti galimybes teikti mokymosi konsultacijas, kurioms įgyvendinti Švietimo, mokslo ir sporto ministerija kasmet skiria papildomas tikslines lėšas kuo anksčiau po patikrinimo ir, jei įmanoma, tais pačiais mokslo metais. Dėl šios priežasties siūloma keisti Švietimo įstatymo 24 straipsnį, papildant formuluotę reikalavimu suteikti mokymosi pagalbą tais pačiais mokslo metais ir atsisakant reikalavimo būti įgijusiems pradinį ar pagrindinį išsilavinimą ar būti baigusiems pagrindinio ugdymo programos pirmąją dalį. Šio straipsnio keitimu nėra keičiama asmenų imtis, kuriems taikomas šis įstatymo norma. Siūlomi keitimai yra susiję tik su laikotarpiu kada mokymosi pagalba yra teikiama, siekiant, kad mokiniai pagalbą gautų kuo greičiau.

Ne visiems atleistiems nuo pasiekimų patikrinimo mokiniams mokymosi pagalba yra reikalinga, todėl ji negali būti skiriama visiems nedalyvavusiems patikrinimuose mokiniams automatiškai. Tais atvejais, kai mokiniui reikia mokymosi pagalbos, remiantis švietimo, mokslo ir sporto ministro patvirtintais bendraisiais ugdymo planais, mokykla turi teikti mokiniams skirtingos trukmės individualias ar grupines konsultacijas arba sudaryti sąlygas mokiniui gauti kitais teisės aktais nustatytą švietimo pagalbą.

1.3. Švietimo įstatymo 56 straipsnio 2 dalį siūloma papildyti nauju 10 punktu siekiant suteikti teisinį pagrindą ir įgaliojimus švietimo, mokslo ir sporto ministrui, kartu su sveikatos apsaugos ir vidaus reikalų ministrais tvirtinti tvarką, reglamentuojančią veiksmus, kurių turi imtis mokykla (išskyrus aukštąsias mokyklas), mokyklų savininko teises ir pareigas įgyvendinanti institucija (dalyvių susirinkimas (savininkas) nustčius mokinio narkotinių, psichotropinių ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo, platinimo ar disponavimo atvejį, bei numatančią pagalbos teikimo būdus, taikant prevencines ir intervencines priemones. Šis pakeitimas inicijuojamas atsižvelgiant į tai, kad reglamentuojanti tvarka apima ne tik švietimo, mokslo ir sporto ministro, bet ir sveikatos apsaugos ir vidaus reikalų ministrų valdymo sritis, t. y. apima platų tarpinstitucinį įsitraukimą ir bendradarbiavimą, todėl siekiant veiksmingo reagavimo bei pagalbos teikimo mokiniams, jų tėvams ar atstovams pagal įstatymą įgyvendinimo, mokyklų (išskyrus aukštąsias mokyklas) reagavimo į mokinių narkotinių, psichotropinių ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo, platinimo ir disponavimo jomis atvejus bei pagalbos teikimo mokiniams, jų tėvams (globėjams, rūpintojams) tvarką yra tikslinga tvirtinti trijų ministrų – sveikatos apsaugos, švietimo, mokslo ir sporto, vidaus reikalų – įsakymu. Atsižvelgiant į tai, kad siūloma tvarka būtų taikoma mokykloms (išskyrus aukštąsias mokyklas), Švietimo įstatymas pasirinktas kaip tinkamiausias teisinis pagrindas.

1.4. 2011 m. Švietimo įstatymo 41 straipsnyje buvo įteisinti penki bendrojo ugdymo mokyklų tipai: pradinė mokykla, progimnazija, pagrindinė mokykla, vidurinė mokykla, gimnazija. Pradinės mokyklos tipui priskiriamos mokyklos, vykdančios pradinio ugdymo programą. Progimnazijos tipui priskiriamos mokyklos, vykdančios pagrindinio ugdymo programos pirmąją dalį arba pagrindinio ugdymo programos pirmąją dalį ir pradinio ugdymo programą. Pagrindinės mokyklos tipui priskiriamos mokyklos, vykdančios pagrindinio ugdymo programą ar pagrindinio ugdymo ir pradinio ugdymo programas. Vidurinės mokyklos tipui priskiriamos mokyklos, vykdančios vidurinio ugdymo programą ar vidurinio ir pagrindinio ugdymo programas arba vidurinio, pagrindinio ir pradinio ugdymo programas. Gimnazijos tipui priskiriamos mokyklos, vykdančios švietimo, mokslo ir sporto ministro nustatyta tvarka akredituotą vidurinio ugdymo programą ir pagrindinio ugdymo programos antrąją dalį. Atskiru atveju gimnazijos tipo mokyklos gali vykdyti akredituotą vidurinio ugdymo programą ir pagrindinio ugdymo programą ar akredituotą vidurinio ugdymo programą, pagrindinio ugdymo programą ir pradinio ugdymo programą.

Vadovaujantis anksčiau minėtomis Švietimo įstatymo ir Vidurinio ugdymo programų akreditacijos kriterijų ir jos vykdymo tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2004 m. vasario 5 d. įsakymu Nr. ISAK-171, nuostatomis, buvo vykdoma vidurinių mokyklų vykdomų vidurinio ugdymo programų akreditacija. Vidurinio ugdymo programų akreditacijos procedūros buvo baigtos iki 2017 m. rugsėjo 1 d., nes Švietimo įstatyme buvo nustatyta, kad nuo 2017 m. rugsėjo 1 d. nėra bendrojo ugdymo mokyklos tipo – vidurinė mokykla. Vadinasi, pagal šiuo metu galiojančią teisinę reglamentavimą, akredituotą vidurinio ugdymo programą gali vykdyti tik gimnazijos tipo mokyklos.

Šalyje yra pradinės mokyklos tipo, progimnazijos tipo ir pagrindinės mokyklos tipo mokyklų, kurių savininko teisės ir pareigas įgyvendinanti institucija (dalyvių susirinkimas (savininkas) planuoja, kad mokyklos, vykdančios pagrindinio ugdymo programos antrąją dalį ar pagrindinio ugdymo programą, ar pagrindinio ugdymo ir pradinio ugdymo programą, sieks vykdyti vidurinio ugdymo programą. Tačiau, vadovaujantis galiojančiomis Švietimo įstatymo nuostatomis, nėra galimybės vykdyti vidurinio ugdymo programos akreditavimo procedūros, nes dabar tik gimnazijos tipo mokyklos gali vykdyti akredituotą vidurinio ugdymo programą. Atsižvelgiant į tai, siūloma keisti Švietimo įstatymo 41 straipsnio 7 dalį, 56 straipsnio 2 dalies 1 punktą ir 56⁴ straipsnio 5 punktą ir nustatyti, kad siūlomi pakeitimai įsigaliotų 2026 m. balandžio 1 d.

1.5. Siekiant dermės su Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatymu keičiamas ūkio ministro pareigų pavadinimas į ekonomikos ir inovacijų ministro, Švietimo ir mokslo ministerijos pavadinimas į Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos, atitinkamai švietimo ir mokslo ministro pareigų pavadinimas į švietimo, mokslo ir sporto ministro. Keičiami visi Švietimo įstatymo straipsniai, kuriuose likę ankstesni pavadinimai, išskyrus 56¹ ir 56² straipsnius, kurie keičiami Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo Nr. I-1489 25, 33, 43, 53, 56, 56¹, 56² straipsnių pakeitimo, įstatymo papildymo 56⁵, 56⁶, 56⁷, 56⁸, 56⁹, 56¹⁰, 56¹¹, 56¹² straipsniais įstatymo projektu Nr. 25-3928(3).

Siekiant dermės su Lietuvos Respublikos asmens su negalia teisių apsaugos pagrindų įstatyme vartojamomis sąvokomis keičiamas Švietimo įstatymo 23² straipsnio 2 dalies 1 punktą ir 41 straipsnio 7 dalis. Taip pat tikslinami Lietuvos Respublikos viešojo keleivinio transporto lengvatų įstatymo ir Lietuvos Respublikos biudžetinių įstaigų darbuotojų darbo apmokėjimo ir komisijų narių atlygio už darbą įstatymo pavadinimai.

Siekiant teisinio aiškumo ir atribojimo nuo Įstatymo projektu apibrėžiama sveikatinimo programos sąvoka. Įstatymo projekto tikslai:

1) užtikrinti, kad visos ikimokyklinio ugdymo ir bendrojo ugdymo mokyklos turėtų asmeninių mobiliųjų telefonų ir kitų galinių įrenginių naudojimo mokykloje tvarką ir suteikti įgaliojimą švietimo, mokslo ir sporto ir sveikatos apsaugos ministrams tvirtinti rekomendacijas dėl mokinių asmeninių mobiliųjų telefonų ir kitų galinių įrenginių naudojimo ikimokyklinio ugdymo ir bendrojo ugdymo mokykloje;

2) užtikrinti, kad asmenims nacionalinių mokinių pasiekimų patikrinimų ar pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo metu nepasiekusiems patenkinamo pasiekimų lygmens, būtų sudaromas individualių mokymosi pasiekimų gerinimo planas ir skiriama reikalinga mokymosi pagalba švietimo, mokslo ir sporto ministro nustatyta tvarka;

3) suteikti įgaliojimus švietimo, mokslo ir sporto ministrui kartu su sveikatos apsaugos ir vidaus reikalų ministrais patvirtinti tvarką, reglamentuojančią mokyklų (išskyrus aukštąsias mokyklas) reagavimą į mokinių narkotinių, psichotropinių ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo, platinimo ir disponavimo jomis atvejus bei pagalbos teikimą mokiniams, jų tėvams (globėjams, rūpintojams);

4) sudaryti teises prielaidas mokykloms, nevykdančioms vidurinio ugdymo programos, bet atitinkančioms Švietimo įstatymo 43 straipsnyje nustatytus kriterijus ją vykdyti;

5) užtikrinti Švietimo įstatymo atitiktį Asmens su negalia teisių apsaugos pagrindų įstatymui, Viešojo keleivinio transporto lengvatų įstatymui, Biudžetinių įstaigų darbuotojų darbo apmokėjimo ir komisijų narių atlygio už darbą įstatymui, Vyriausybės įstatymui ir aktualizuoti Švietimo, mokslo

ir sporto ministerijos, švietimo, mokslo ir sporto ministro ir ekonomikos ir inovacijų ministro pareigų pavadinimus, apibrėžti sveikatinimo programos sąvoką.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai ir rengėjai.

Įstatymo projektą inicijavo ir parengė Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymų projektuose aptarti teisiniai santykiai.

3.1. Su 1 tikslu susijusių teisinių santykių reglamentavimas:

Švietimo įstatyme nereguluojami teisiniai santykiai, susiję su mokinių asmeninių mobiliųjų telefonų ir kitų galininių įrenginių naudojimu ikimokyklinio ugdymo ir bendrojo ugdymo mokykloje.

3.2. Su 2 tikslu susijusių teisinių santykių reglamentavimas:

Švietimo įstatymo 24 straipsnis numato reikalavimą asmeniui būti įgijusiam pradinį ir pagrindinį išsilavinimą arba baigusiam pagrindinio ugdymo programos pirmąją dalį ir nepasiekusiam patenkinamo pasiekimų lygmens, kad būtų sudarytas individualių mokymosi pasiekimų gerinimo planas ir skiriama reikalinga mokymosi pagalba.

3.3. Su 3 tikslu susijusių teisinių santykių reglamentavimas:

Švietimo įstatyme nėra įtvirtinto teisinio pagrindo, kuris leistų patvirtinti tvarką, reglamentuojančią mokyklų (išskyrus aukštąsias mokyklas) reagavimą į mokinių narkotinių, psichotropinių ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo, platinimo ir disponavimo jomis atvejus bei pagalbos teikimą mokiniams, jų tėvams (globėjams, rūpintojams). Šiuo metu galiojantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. balandžio 2 d. nutarimas Nr. 437 „Dėl Vaikų, vartojančių narkotines, psichotropines, kitas psichiką veikiančias medžiagas, nustatymo organizavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ neturi įstatyminio teisinio pagrindo ir nebeatitinka šiandienos poreikių.

3.4. Su 4 tikslu susijusių teisinių santykių reglamentavimas:

Švietimo įstatyme nustatyta, kad švietimo, mokslo ir sporto ministras tvirtina vidurinio ugdymo programų akreditacijos kriterijus ir jos vykdymo tvarkos aprašą. Vidurinio ugdymo programa akredituojama vadovaujantis Vidurinio ugdymo programų akreditacijos kriterijų ir jos vykdymo tvarkos aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2004 m. vasario 5 d. įsakymu Nr. ISAK-171. Tačiau mokyklos, siekiančios vykdyti vidurinio ugdymo programą, jos nevykdo ir nėra galimybės jose vykdyti vidurinio ugdymo programos akreditavimo procedūrų švietimo, mokslo ir sporto ministro nustatyta tvarka. Be to, šiuo metu galiojantys vidurinio ugdymo programų akreditacijos kriterijai tik iš dalies dera su Švietimo įstatymo 43 straipsnyje nustatytais kriterijais, įsigaliojusiais nuo 2024 m. sausio 2 d., mokykloms dėl bendrojo ugdymo programų vykdymo.

3.5. Su 5 tikslu susijusių teisinių santykių reglamentavimas:

Švietimo įstatyme keičiamuose straipsniuose vartojami ankstesni Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos, švietimo, mokslo ir sporto ministro ir ekonomikos ir inovacijų ministro pareigų pavadinimai. Taip pat Švietimo įstatyme neaktualizuotos Asmens su negalia teisių apsaugos pagrindų įstatyme vartojamos sąvokos, Viešojo keleivinio transporto lengvatų įstatymo, Biudžetinių įstaigų darbuotojų darbo apmokėjimo ir komisijų narių atlygio už darbą įstatymo pavadinimai. Sveikatinimo programos sąvoka neapibrėžta.

4. Siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama.

4.1. Su 1 tikslu susijusios teisinio reguliavimo nuostatos:

Siūloma papildyti Švietimo įstatymo 43 straipsnio 19 dalį 9 punktu, įpareigojančiu bendrojo ugdymo ir ikimokyklinio ugdymo mokyklas įvertinus mokyklos tarybos siūlymus nustatyti mokinių išmaniųjų asmeninių mobiliųjų telefonų ir kitų galininių įrenginių naudojimo tvarką.

Siūloma papildyti 56 straipsnio 2 dalį nauju 9 punktu, praplečiančiu švietimo, mokslo ir sporto ministro kartu su sveikatos apsaugos ministro įgaliojimus tvirtinti mokinių asmeninių mobiliųjų telefonų ir kitų galininių įrenginių naudojimo ikimokyklinio ugdymo ir bendrojo ugdymo mokykloje rekomendacijas.

Teigiamas rezultatas: bendrojo ugdymo ir ikimokyklinio ugdymo mokyklose patvirtinus asmeninių mobiliųjų telefonų ir kitų galinių įrenginių naudojimo tvarką bus pradėtas kontroliuoti mokinių praleidžiamas laikas prie ekranų. Remiantis tyrimų rezultatais, sumažėjus asmeninių mobiliųjų telefonų naudojimui, prisidės prie gerėjančio mokinių tarpusavio bendravimo, emocinio stabilumo, efektyvesnio mokymosi ir aktyvaus judėjimo ir sveikatos.

Įgyvendinimas ir stebėseną: šį sprendimą įgyvendins visos ikimokyklinio ir bendrojo ugdymo mokyklos. Už teisinio reguliavimo stebėseną atsakinga Nacionalinė švietimo agentūra, kuri kasmet per Švietimo valdymo informacinę sistemą renka bendrojo ugdymo mokyklų pagrindinius duomenis. Numatoma, kad statistinės ataskaitos, kurias pildo mokyklos bus papildytos grafa, kur mokyklos turės pažymėti, ar minėta tvarka mokykloje yra parengta ir patvirtinta.

4.2. Su 2 tikslu susijusios teisinio reguliavimo nuostatos:

Siūloma pakeisti Švietimo įstatymo 24 straipsnio 5 dalį ir numatyti, kad asmeniui, nacionalinių mokinių pasiekimų patikrinimų ar pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo metu nepasiekusiam patenkinamo pasiekimų lygmens, sudaromas individualių mokymosi pasiekimų gerinimo planas ir skiriama reikalinga mokymosi pagalba švietimo, mokslo ir sporto ministro nustatyta tvarka.

Teigiamas rezultatas: pradėjus teikti savalaikį grįžtamąjį ryšį dar tais pačiais mokslo metais mokiniams ir mokymosi pagalbą silpniau besimokantiems mokiniams, tikėtina, kad kuo greičiau likvidavus jų mokymosi spragas, jie sėkmingai galės tęsti mokymąsi aukštesnėje klasėje.

Įgyvendinimas ir stebėseną: šį sprendimą įgyvendins mokyklos savininko teisės ir pareigas įgyvendinanti institucija (valstybinės mokyklos – biudžetinės įstaigos), savivaldybės vykdomoji institucija ar jos įgaliotas savivaldybės administracijos direktorius (savivaldybės mokyklos – biudžetinės įstaigos), dalyvių susirinkimas (savininku) (valstybinės, savivaldybės mokyklos – viešosios įstaigos ir nevalstybinės mokyklos), kuriam nustatyta prievolė organizuoti konsultacijų teikimą savivaldybėje gyvenantiems mokiniams bei nustatytos mokyklos, kuriose mokiniai bus konsultuojami. Sprendimo įgyvendinimo stebėseną vykdoma Mokinių registre kaupiant informaciją dėl mokiniui skirtų konsultacijų.

4.3. Su 3 tikslu susijusios teisinio reguliavimo nuostatos:

Siūloma papildyti Švietimo įstatymo 56 straipsnio 2 dalį 10 punktu, numatant teisinį pagrindą švietimo, mokslo ir sporto ministrui, kartu su sveikatos apsaugos ir vidaus reikalų ministrais nustatyti tvarką, apibrėžiančią mokyklų (išskyrus aukštąsias mokyklas) reagavimą į mokinių narkotinių, psichotropinių ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo, platinimo ir disponavimo jomis atvejus bei pagalbos teikimą mokiniams, jų tėvams (globėjams, rūpintojams).

Teigiamas rezultatas: toks reglamentavimas leistų nustatyti tvarką, kurioje būtų apibrėžta mokyklų (išskyrus aukštąsias mokyklas) veiksmai reaguojant į narkotinių, psichotropinių ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo atvejus ir organizuojant pagalbos teikimą, taikant intervencines priemones.

Įgyvendinimas ir stebėseną: šį sprendimą įgyvendins visos mokyklos (išskyrus aukštąsias mokyklas). Už teisinio reguliavimo stebėseną atsakingas Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas, kuris, vadovaujantis Lietuvos Respublikos sveikatos sistemos įstatymo 70¹ straipsnio 2 dalies 3 punktu, atlieka veiklos, susijusios su narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakais (prekursoriais), narkotinių ir psichotropinių medžiagų, tabako ir alkoholio vartojimu, stebėseną.

4.4. Su 4 tikslu susijusios teisinio reguliavimo nuostatos:

Įstatymo projektu siūloma atsisakyti nuostatos, kad gimnazijos tipo mokyklos gali vykdyti tik švietimo, mokslo ir sporto ministro nustatyta tvarka akredituotą vidurinio ugdymo programą ir siūloma nustatyti, kad gimnazijos tipui priskiriamos mokyklos, vykdančios vidurinio ugdymo programą.

Siekiant sudaryti galimybes mokykloms vykdyti vidurinio ugdymo programą ir užtikrinti kokybišką jos vykdymą įstatymo projektu siūloma nustatyti, kad mokyklų, siekiančių vykdyti vidurinio ugdymo programą, atitiktis Švietimo įstatymo 43 straipsnio 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14 dalyse nustatytiems kriterijams nustatoma švietimo, mokslo ir sporto ministro nustatyta tvarka. Pažymėtina, kad įgyvendinant Švietimo įstatymo 43 straipsnio 15 dalies nuostatas nurodytų kriterijų kokybinės ir

kiekybinės reikšmės nustatytos Mokyklų, vykdančių formaliojo švietimo programas, tinklo kūrimo taisyklėse, patvirtintose Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. birželio 29 d. nutarimu Nr. 768 „Dėl Mokyklų, vykdančių formaliojo švietimo programas, tinklo kūrimo taisyklių patvirtinimo“. Tik mokyklai, atitinkančiai nurodytų kriterijų visas kokybines ir kiekybines reikšmes, bus suteikiama teisė vykdyti vidurinio ugdymo programą. Mokyklos, kurių vidurinio ugdymo programa buvo akredituota iki įstatymo projekto įsigaliojimo, ir toliau turės teisę vykdyti vidurinio ugdymo programą. Kadangi šiuo metu vidurinio ugdymo programos akreditavimo procedūros nevykdomos, pereinamojo laikotarpio reguliavimas nenustatomas. Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo 20 straipsnio 4 dalyje yra nustatyta, kad teisės aktai, keičiantys ar nustatantys naują ūkio subjektų veiklos ar jos priežiūros teisinį reguliavimą, paprastai įsigalioja gegužės 1 dieną arba lapkričio 1 dieną. Tačiau siekiant sudaryti galimybes mokykloms pradėti vykdyti vidurinio ugdymo programą nuo 2006 m. rugsėjo 1 d., siūloma, kad nuostatos, susijusios su 4 tikslu, įsigaliotų nuo 2026 m. balandžio 1 d. Pažymėtina, kad mokyklos savininko teises ir pareigas įgyvendinanti institucija (dalyvių susirinkimas), organizuodama priėmimą į valstybinę ir savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklą mokytis pagal bendrojo ugdymo programas, iki einamųjų metų gegužės 31 d. turi nustatyti mokinių skaičių kiekvienos klasės sraute ir klasių skaičių kiekviename sraute. Iki šio termino turi būti atliktas mokyklų, siekiančių pradėti vykdyti vidurinio ugdymo programą nuo 2026 m. rugsėjo 1 d., atitikties Švietimo įstatymo 43 straipsnio 8, 9, 10, 11, 12, 13 ir 14 dalyse nustatytiems kriterijams atitikties vertinimas.

Įstatymo projektu siūloma nustatyti, kad mokyklų, siekiančių pradėti vykdyti vidurinio ugdymo programą, atitikties Švietimo įstatymo 43 straipsnio 8, 9, 10, 11, 12, 13 ir 14 dalyse nustatytiems kriterijams atitikties nustatymą vykdo švietimo, mokslo ir sporto ministro įgaliota institucija.

Teigiamas rezultatas: Įstatymo projektu siūlomos nuostatos nustatys aiškų teisinį reglamentavimą mokykloms, siekiančioms vykdyti vidurinio ugdymo programą, dėl teisės vykdyti vidurinio ugdymo programą ir sudarys prielaidas užtikrinti kokybišką vidurinį ugdymą. Mokyklos, kurioms bus suteikta teisė vykdyti vidurinio ugdymo programą ir vykdančios vidurinio ugdymo programą, bus priskiriamos gimnazijos tipo mokykloms.

Įgyvendinimas ir stebėseną: švietimo, mokslo ir sporto ministras mokyklų, siekiančių vykdyti vidurinio ugdymo programą, atlikti atitikties nustatytiems kriterijams nustatymą įgaliotų Nacionalinę švietimo agentūrą.

4.5. Su 5 tikslu susijusios teisinio reguliavimo nuostatos:

Įstatymo projektu siūloma apibrėžti sveikatinimo programos sąvoką, aktualizuoti Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos, švietimo, mokslo ir sporto ministro ir ekonomikos ir inovacijų ministro pareigų pavadinimus, Asmens su negalia teisių apsaugos pagrindų įstatyme vartojamas sąvokas, Viešojo keleivinio transporto lengvatų įstatymo, Biudžetinių įstaigų darbuotojų darbo apmokėjimo ir komisijų narių atlygio už darbą įstatymo pavadinimus.

Teigiamas rezultatas: užtikrinama Švietimo įstatymo atitiktis Vyriausybės įstatymui ir Asmens su negalia teisių apsaugos pagrindų įstatymui, vartojami aktualūs Viešojo keleivinio transporto lengvatų įstatymo ir Biudžetinių įstaigų darbuotojų darbo apmokėjimo ir komisijų narių atlygio už darbą įstatymo pavadinimai, aiški Sveikatinimo programos samprata.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta.

Numatomos teigiamos Įstatymo projekto siūlomo teisinio reguliavimo pasekmės aptartos šio aiškinamojo rašto 4 dalyje. Priėmus Įstatymo projektą neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Galima priimto įstatymo įtaka kriminogeninei situacijai, korupcijai.

Priimtas Įstatymo projektas neigiamos įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Galima priimto įstatymo įgyvendinimo įtaka verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

Priimtas Įstatymo projektas neigiamos įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai neturės.

8. Įstatymų projektų atitiktis strateginio lygmens planavimo dokumentams.

Įstatymo projektu yra įgyvendinami:

1) 2021–2030 metų nacionalinio pažangos plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. rugsėjo 9 d. nutarimu Nr. 998 „Dėl 2021–2030 metų nacionalinio pažangos plano patvirtinimo“, 3 strateginio tikslo „Didinti švietimo įtrauktį ir veiksmingumą, siekiant atitikties asmens ir visuomenės poreikiams“ pažangos uždavinys „Pagerinti ugdymosi rezultatus ir sumažinti jų atotrūkį“;

2) 2021–2030 metų nacionalinio pažangos plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. rugsėjo 9 d. nutarimu Nr. 998 „Dėl 2021–2030 metų nacionalinio pažangos plano patvirtinimo“, 3.1 uždavinio „Pagerinti ugdymosi rezultatus ir sumažinti jų atotrūkį“ poveikio rodikliai: „3.1.1. Mokinių, nepasiekusių 2 (iš 6) tarptautinio penkiolikmečių tyrimo PISA lygio dalis“; „3.1.2. Mokinių pasiekimų skirtumas tarp mažiausių (mažiau nei 3 tūkst. gyventojų) ir didžiausių (per 15 tūkst.) vietovių (didžiausias iš visų PISA tyrimų tiriamų sričių)“.

3) Dvidešimtosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos, kuriai pritarta Lietuvos Respublikos Seimo 2025 m. rugsėjo 25 d. nutarimu Nr. XV-439 „Dėl Dvidešimtosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“, 202 punkte įtvirtintas įsipareigojimas – įgyvendinti vaikų ir paauglių teises, organizacines ir kitas apsaugos nuo tabako, alkoholio, narkotinių medžiagų vartojimo priemones.

9. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios.

Priėmus Įstatymo projektą, kitų įstatymų keisti, panaikinti ar priimti nereikės.

10. Įstatymų projektų atitiktis Valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimams, įstatymų projektų sąvokų ir jas įvardijančių terminų įvertinimas Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

Įstatymo projektas parengtas laikantis Valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas. Įstatymo projekte nevartojamos naujos sąvokos. Pažymėtina, kad terminas „Sveikatinimo programa“ pateikta Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos terminijos komisijai.

11. Įstatymų projektų atitiktis Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos teisei.

Įstatymo projektas neprieštaruja Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos teisei.

12. Įstatymų įgyvendinimui reikalingi įgyvendinamieji teisės aktai, juos priimti turintys subjektai.

Įstatymų projektams įgyvendinti turės būti atitinkamai pakeisti arba pripažinti netekusiais galios šie teisės aktai:

1) švietimo, mokslo ir sporto ministras kartu su sveikatos apsaugos ministru turės patvirtinti mokinių asmeninių mobiliųjų telefonų ir kitų galinių įrenginių naudojimo ikimokyklinio ugdymo ir bendrojo ugdymo mokykloje rekomendacijas;

2) švietimo mokslo ir sporto ministras turės pakeisti 2025–2026 ir 2026–2027 mokslo metų pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo bendruosius ugdymo planus, patvirtintus Lietuvos Respublikos švietimo mokslo ir sporto ministro 2025 m. gegužės 21 d. įsakymu Nr. V-559 „Dėl 2025–2026 ir 2026–2027 mokslo metų pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų bendrųjų ugdymo planų patvirtinimo“, kuriuose nustatyta mokymosi pagalbos teikimo tvarka.

3) Lietuvos Respublikos Vyriausybė turės pripažinti netekusiu galios Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. balandžio 2 d. nutarimą Nr. 437 „Dėl Vaikų, vartojančių narkotines, psichotropines, kitas psichiką veikiančias medžiagas, nustatymo organizavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“;

4) švietimo, mokslo ir sporto ministras kartu su sveikatos apsaugos ir vidaus reikalų ministrais turės patvirtinti Mokyklų (išskyrus aukštąsias mokyklas) reagavimo į mokinių narkotinių, psichotropinių ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo, platinimo ir disponavimo jomis atvejus bei pagalbos teikimo mokiniams, jų tėvams (grobėjams, rūpintojams) tvarkos aprašą;

5) švietimo, mokslo ir sporto ministras turės patvirtinti Mokyklų, siekiančių vykdyti vidurinio ugdymo programą, atitikties nustatymo Švietimo įstatymo 43 straipsnio 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14 dalyse nustatytiems kriterijams tvarkos aprašą;

6) švietimo, mokslo ir sporto ministras turės pripažinti netekusiu galios Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2004 m. vasario 5 d. įsakymą Nr. ISAK-171 „Dėl Vidurinio ugdymo programų akreditacijos kriterijų ir jos vykdymo tvarkos aprašo patvirtinimo“;

7) Lietuvos Respublikos Vyriausybė turės pakeisti Mokyklų, vykdančių formaliojo švietimo programas, tinklo kūrimo taisykles, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. birželio 29 d. nutarimu Nr. 768 „Dėl Mokyklų, vykdančių formaliojo švietimo programas, tinklo kūrimo taisyklių patvirtinimo“;

8) ikimokyklinio ugdymo ir bendrojo ugdymo mokyklos turės patvirtinti mokinių asmeninių mobiliųjų telefonų ir kitų galinių įrenginių naudojimo tvarką.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti.

Įstatymo įgyvendinimui papildomų valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų nereikės.

14. Įstatymų projektų rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados.

Rengiant Įstatymo projekto nuostatas dėl mokinių asmeninių mobiliųjų telefonų ir kitų galinių įrenginių naudojimu ikimokyklinio ugdymo ir bendrojo ugdymo mokykloje vykdytos konsultacijos su Vaikų teisių apsaugos kontrolieriaus įstaiga, tėvų, mokyklų ir pedagogų asociacijomis, Moksleivių sąjunga ir kitomis nevyriausybėmis organizacijomis. Pasiūlymai Įstatymo projektui suformuoti minėtų konsultacijų pagrindu.

Dėl kitų Įstatymo projekto nuostatų, specialistų išvadų ir vertinimų negauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiems projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis.

Reikšminiai Įstatymo projekto žodžiai, kuriuos reikia įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, yra „asmeninių mobiliųjų telefonų naudojimas“, „mokyklos asmeninių mobiliųjų telefonų ir kitų galinių įrenginių naudojimo tvarka“, „mokymosi pagalba nepasiekusiesiems patenkinamo pasiekimų lygio“, „vidurinio ugdymo programa“, „atitiktis kriterijams“, „intervencinės priemonės“, „narkotinių, psichotropinių ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo prevencija“, „Sveikatinimo programa“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai.

Nėra.